

Sygn. akt III AUa 19/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lipca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak (spr.)
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek SSO del. Barbara Konieczna
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 22 czerwca 2017 r. w Szczecinie

sprawy S. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 listopada 2016 r. sygn. akt VI U 1141/16

oddala apelację.

SSA Romana Mrotek SSA Anna Polak SSO del. Barbara Konieczna

Sygn. akt III AUa 19/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 czerwca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. ustalił wysokość należnej ubezpieczonemu emerytury oraz podjął wypłatę świadczenia – w związku z rozwiązaniem przez S. P. stosunku pracy.

S. P. nie zgodził się z decyzją w zakresie wysokości przyznanego mu świadczenia. Wskazał na różnice w wysokości zwaloryzowanych składek zaewidencjonowanych na jego koncie, które zostały przyjęte do ustalenia wysokości emerytury w decyzji zaliczkowej oraz w decyzji ostatecznej. Po ponownym ustaleniu wysokości emerytury w związku z podjęciem jej wypłaty wysokość zwaloryzowanych składek i kapitału uległa obniżeniu, skutkiem czego i nowo ustalona emerytura jest niższa od tej pierwotnie przyznanej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, powołując się na przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS dotyczące ustalenia wysokości kapitału początkowego oraz emerytury. Podniósł, że przeprowadzone operacje rachunkowe pozostają w zgodzie z obowiązującymi przepisami.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 8 listopada 2016 r. zmienił zaskarżoną decyzję w pkt. II. ppkt. 2 o tyle, iż ustalił, że podstawę obliczenia należnej powodowi emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji:

- rocznej, dotyczącej składek należnych do 31 grudnia 2012 r., zaewidencjonowanych na koncie powoda do 31 stycznia 2013 r., przeprowadzonej w czerwcu 2013 r.,

- kwartalnych, dotyczących składek należnych za I, II i III kwartał 2013 r., zaewidencjonowanych na koncie powoda odpowiednio: do 30 kwietnia 2013 r., 31 lipca 2013 r. oraz 31 października 2013 r.,

- oraz nominalna kwota zaewidencjonowanych składek za okres od 1 października 2013 r. do lutego 2014 r.,

natomiast okres dalszej pracy powoda, po przyznaniu prawa do emerytury do rozwiązania stosunku pracy podlega uwzględnieniu w oparciu o przepis art. 108 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd I instancji ustalił, że decyzją z dnia 3 czerwca 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał S. P. prawo do emerytury w obniżonym wieku, poczynając od 1 marca 2014 r., czyli od miesiąca złożenia wniosku. Wysokość emerytury ustalona została w oparciu o przepis art. 183 ustawy emerytalnej: 20 % emerytury obliczonej na podstawie art. 53 ustawy oraz 80 % emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

Ustalając wysokość należnego ubezpieczonemu świadczenia, zgodnie z art. 26 ustawy emerytalnej, organ rentowy składki zgromadzone na koncie ubezpieczonego do dnia 31 grudnia 2011 r. i zaewidencjonowane do 31 stycznia 2012 r. oraz kapitał początkowy zwaloryzował przeprowadzając według stanu na czerwiec 2012 r. waloryzację roczną. Natomiast składki należne za cztery kwartały roku 2012 oraz dwa pierwsze kwartały roku 2013 zwaloryzował, przeprowadzając waloryzacje kwartalne.

Kwota składki zaewidencjonowana na koncie ubezpieczonego z uwzględnieniem tak przeprowadzonych waloryzacji wyniosła 208.121,49 zł. Kwota zwaloryzowanego stosownie do art. 173 ustawy kapitału początkowego wyniosła 546.818,76 zł.

Po obliczeniu wysokości emerytury stosownie do przepisu art. 183 ustawy emerytalnej (20 % emerytury z art. 53 czyli 717,28 zł, 80 % emerytury z art. 26 czyli 2.366,58 zł) emerytura należna S. P. wyniosła 3.083,86 zł.

Wypłata emerytury została zawieszona, albowiem ubezpieczony kontynuował zatrudnienie.

Pismem z dnia 9 czerwca 2015 r. ubezpieczony złożył wniosek o podjęcie wypłaty emerytury oraz o jej przeliczenie. Dołączył świadectwo pracy z dnia 3 czerwca 2015 r.

Organ rentowy, realizując powyższy wniosek, decyzją z dnia 26 czerwca 2015 r. ponownie ustalił wysokość należnej emerytury. Ponownie też dokonał waloryzacji tak składek, jak i kapitału początkowego, stosując już wyłącznie waloryzację roczną według stanu składek należnych do 31 grudnia 2014 r. Składki należne za pozostały okres (od stycznia do maja 2015 r.) zostały doliczone do podstawy w wysokości nominalnej.

Po obliczeniu wysokości emerytury stosownie do przepisu art. 183 ustawy emerytalnej (20 % emerytury z art. 53 czyli 745,18 zł, 80 % emerytury z art. 26 czyli 2.254,21 zł) emerytura wyniosła 2.999,39 zł.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie ubezpieczonego zasługuje na uwzględnienie.

Sąd I instancji wskazał, że istota sporu w sprawie sprowadziła się do kwestionowania prawidłowości waloryzacji składek i kapitału początkowego. Kwestia ta w ocenie Sądu orzekającego została wyjaśniona, problemem waloryzacji składek przy ustalaniu należnej świadczeniobiorcy emerytury zajmowały się bowiem na przestrzeni ostatnich dwóch lat tak sądy apelacyjne, jak i Sąd Najwyższy. A przede wszystkim poddane krytyce i w konsekwencji jako nieprawidłowe uznane zostały praktyki ZUS polegające na dwukrotnym ustalaniu wysokości należnej emerytury: przy przyznawaniu prawa do świadczenia oraz przy podjęciu jego wypłaty w sytuacji wcześniejszego zawieszenia wypłaty wobec kontynuowania zatrudnienia. Sąd I instancji zgodził się z argumentacją zawartą w przytoczonym postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2015 r., wydanym w sprawie III UZP 9/15, przyjmując te wyjaśnienia za własne. Jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy, „kwestia sposobu waloryzacji składek na ubezpieczenie emerytalne zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego wyłania się przy ustalaniu podstawy obliczenia emerytury, do której prawo nabywane jest na mocy art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a której wysokość ustalana jest zgodnie z art. 26 tej ustawy. W myśl art. 26 ust. 1 ustawy, emerytura stanowi bowiem równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego. Mający zastosowanie z mocy tego odesłania przepis art. 25 ust. 1 ustawy wskazuje – jako podstawę obliczenia emerytury – kwotę składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175.

Składki na ubezpieczenie emerytalne gromadzone na indywidualnych kontach ubezpieczonych nie są wprawdzie inwestowane, lecz przeznaczone na bieżącą wypłatę świadczeń, jednak jako składnik podstawy obliczenia emerytury podlegają waloryzacji.

W myśl art. 25 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, waloryzacja ta sprowadza się do pomnożenia zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składek przez wskaźnik waloryzacji, o jakim mowa w ust. 6-10 tego artykułu. W świetle art. 25 ust. 3 ustawy, składki te podlegają w pierwszym rzędzie waloryzacji rocznej, od dnia 1 czerwca każdego roku, poczynając od waloryzacji za 2000 rok, natomiast waloryzacja kwartalna, uregulowana w art. 25a ustawy, stanowi jej uzupełnienie. Zgodnie z art. 25 ust. 4 ustawy, mechanizm waloryzacji ma charakter narastający i oznacza dodawanie kwoty wynikającej z poprzedniej waloryzacji i kwoty składek za dany rok oraz podwyższenie tak uzyskanej sumy wskaźnikiem waloryzacji (pomnożenie jej przez wskaźnik waloryzacji). Wskaźnik waloryzacji jest równy wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do poprzedniego roku powiększonemu o wzrost realny sumy przypisu składek na ubezpieczenie emerytalne w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji w stosunku do roku poprzedniego.

Roczna waloryzacja polega na tym, że w czerwcu danego roku waloryzuje się składki należne do końca poprzedniego roku kalendarzowego, a podlegające zaewidencjonowaniu na koncie ubezpieczonego do dnia 31 stycznia roku, w którym przeprowadzana jest waloryzacja (roku waloryzacji). Waloryzację roczną składek przeprowadza się w dniu 1 czerwca z tego względu, że wskaźnik owej waloryzacji za poprzedni rok ogłaszany jest do dnia 25 maja kolejnego roku. Waloryzacja składek przeprowadzana w danym roku oznacza więc podwyższenie (zwaloryzowanie) kwoty składek należnych do końca poprzedniego roku, a wpłaconych do dnia 31 stycznia roku waloryzacji. Wyznaczenie daty 31 stycznia, jako dnia ustalenia stanu konta podlegającego rocznej waloryzacji, jest uzasadnione tym, że zgodnie z 47 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wpłaty składek za dany miesiąc należy dokonać do określonego dnia następnego miesiąca, zatem wpłata składki za grudzień danego roku następuje w styczniu kolejnego roku.

W wyniku ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej przed przyznaniem ubezpieczonemu prawa do emerytury podwyższeniu wskaźnikiem waloryzacyjnym podlegają zatem składki należne do końca roku kalendarzowego poprzedzającego rok, w którym przeprowadzana jest ta waloryzacja. Natomiast składki należne za okres po zakończeniu tegoż roku obrachunkowego, które nie zostaną objęte kolejną roczną waloryzacją (gdyż ta nastąpi już po przyznaniu i obliczeniu

wysokości świadczenia) podlegają waloryzacji kwartalnej, o jakiej mowa w art. 25a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W trybie tego przepisu waloryzowana jest kwota składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na ostatni dzień pierwszego miesiąca kwartału, za który przeprowadzana jest waloryzacja, powiększona o kwoty uzyskane w wyniku poprzednich waloryzacji kwartalnych. Zatem, podobnie jak w przypadku waloryzacji rocznych, także i w tym przypadku mechanizm waloryzacji ma narastający charakter i oznacza dodawanie kwoty wynikającej z poprzedniej waloryzacji i kwoty składek za dany kwartał oraz podwyższanie tak uzyskanej sumy wskaźnikiem waloryzacji. Natomiast wskaźnik waloryzacji jest wynikiem algorytmu podobnego do stosowanego przy waloryzacji rocznej, z tą różnicą, że chodzi o stosunek cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w kwartale, za który przeprowadzana jest waloryzacja do poprzedniego kwartału, powiększony o wzrost realny sumy przypisu składek na ubezpieczenie emerytalne w kwartale, za który przeprowadzana jest waloryzacja w stosunku do kwartału poprzedniego.

Zastosowanie powyższych zasad oznacza, że podstawę obliczenia emerytury będzie zawsze stanowić suma składek po ostatniej waloryzacji rocznej powiększona o poddane waloryzacji kwartalnej składki należne za dalszy okres do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc początkujący wypłatę”.

Sąd Najwyższy szczegółowo wyjaśnił także, jak winny być waloryzowane składki w przypadku uzyskania przez świadczeniobiorcę prawa do emerytury w poszczególnych kwartałach 2014 r. Sąd pierwszej instancji z uwagi na dość analogiczną sytuację w sprawie przytoczył dalsze rozważania Sądu Najwyższego z powołanego powyżej postanowienia.

Otóż, jeśli wysokość emerytury ustalana jest w okresie od stycznia do maja 2014 roku, wówczas ostatnią waloryzacją roczną jest waloryzacja przeprowadzona w dniu 1 czerwca 2013 r., dotycząca składek wpłaconych do końca 2012 r. i zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do dnia 31 stycznia 2013 r. Waloryzacji kwartalnej podlegają zatem kwoty składek należnych poczynając od dnia 1 stycznia 2013 r., które nie będą poddane kolejnej rocznej waloryzacji, skoro ta nastąpi dopiero w dniu 1 czerwca 2014 r.

Na podstawie obliczenia emerytury przyznanej w pierwszym kwartale 2014 r. składa się zatem – obok zwaloryzowanego kapitału początkowego – suma:

1) kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r. (tekst jedn.: kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2012 r.);

2) kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art. 25a ust. 1 pkt 1 ustawy, obejmująca:

- stan konta po pierwszym kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca kwietnia tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2013 r.;

- stan konta po drugim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowana do końca lipca tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2013 r. i

- stan konta po trzecim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca października tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacyjnym za trzeci kwartał 2013 r.

3) nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu trzeciego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 1 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, gdyż ta kończy się wraz

z trzecim kwartałem 2013 r., a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną, która nastąpi dopiero w dniu 1 czerwca 2014 r.

Jeśli wypłata emerytury następuje w drugim kwartale 2014 r., ale przed dniem 1 czerwca tego roku, wówczas na podstawie obliczenia świadczenia składa się suma:

1) kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r.; kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2012 r.;

2) kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art. 25a ust. 1 pkt 2 ustawy, obejmująca:

- stan konta po pierwszym kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca kwietnia tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2013 r.;

- stan konta po drugim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca lipca tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2013 r.;

- stan konta po trzecim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca października tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacyjnym za trzeci kwartał 2013 r.;

- stan konta po czwartym kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca stycznia 2014 r.) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za czwarty kwartał 2013 r.;

3) nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu czwartego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 2 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, gdyż ta kończy się wraz

z czwartym kwartałem 2013 r., a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną, przypadającą na dzień 1 czerwca 2014 r.

W przypadku ustalania wysokości emerytury w czerwcu 2014 r., składki zaewidencjonowane na koncie ubezpieczonego podlegają jedynie rocznej waloryzacji. Waloryzacja roczna przeprowadzona w dniu 1 czerwca 2014 r. dotyczy bowiem składek wpłaconych do końca 2013 r. i zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na dzień 31 stycznia 2014 r. Składki te nie podlegają już ponownej waloryzacji kwartalnej z art. 25a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, skoro nie są składkami zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego po dniu 31 stycznia roku, za który przeprowadzono ostatnią waloryzację. Natomiast w świetle art. 25a ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy, składki wpłacone poczynając od dnia 1 stycznia 2014 r. podlegają waloryzacji kwartalnej w przypadku emerytur, których wysokość ustalana jest poczynając od trzeciego kwartału tegoż roku. Jeśli zatem wysokość emerytury ustalana jest w czerwcu 2014 r., na podstawie jej obliczenia składa się suma:

1) kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2014 r. (tekst jedn.: kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2013 r.);

2) nominalnej kwoty składek należnych za okres od 1 stycznia 2014 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną przypadającą dopiero na dzień 1 czerwca 2015 r.

Jeśli ustalenie wysokości emerytury następuje w trzecim kwartale 2014 r., wówczas podstawę obliczenia świadczenia stanowi suma:

1) kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2014 r. (kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2013 r.);

2) kwoty składek należnych za 2014 r. poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art. 25a ust. 1 pkt 3 ustawy, obejmująca:

- stan konta po pierwszym kwartale 2014 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca kwietnia tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2014 r.;

3) nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu pierwszego kwartału 2014 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 3 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, gdyż ta kończy się wraz z pierwszym kwartałem 2014 r.

Jeżeli ustalenie wysokości emerytury następuje w czwartym kwartale 2014 r., to podstawę obliczenia świadczenia stanowi suma:

1) kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2014 r.; (kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2013 r.);

2) kwoty składek należnych za 2014 r. poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art. 25a ust. 1 pkt 4 ustawy, obejmująca:

- stan konta po pierwszym kwartale 2014 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca kwietnia tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2014 r.;

- stan konta po drugim kwartale 2014 r. kwota składek zaewidencjonowanych do końca lipca tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2014 r.;

3) nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu drugiego kwartału 2014 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 4 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, kończącej się w tym przypadku wraz z drugim kwartałem 2014 r.

Według Sądu pierwszej instancji uzupełnieniem powyższych wywodów są rozważania Sądu Najwyższego zawarte w uzasadnieniu postanowienia z dnia 3 listopada 2015 r. wydanego w sprawie III UZP 12/15. Otóż wprost zanegowana została możliwość dwukrotnego ustalania wysokości emerytury w przypadku przyznania prawa i zawieszenia wypłaty, oraz – podjęcia wypłaty w związku z rozwiązaniem stosunku pracy. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy – „kwotę emerytury w systemie zdefiniowanej składki ustala się tylko raz, albo w dniu nabycia prawa, albo w dniu realizacji ryzyka (obecnie rozwiązania stosunku pracy). Tak ustalona emerytura może być już tylko powiększona w przypadku dalszego opłacania składek w sposób podany w art. 108 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Zgodnie z tym przepisem mechanizm przeliczenia emerytury polega na zwiększeniu świadczenia obliczonego według reguł określonych w art. 26 tej ustawy o iloraz zwaloryzowanych składek zaewidencjonowanych na koncie pracującego emeryta po dniu ustalenia prawa do emerytury i wyrażonego w miesiącach średniego trwania życia ustalonego dla wieku danego ubezpieczonego w dniu złożenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości świadczenia. W odniesieniu do emerytury nabytej na podstawie art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie ma odpowiednika art. 110 tej ustawy, pozwalającego na ponowne ustalenie świadczenia w sytuacji zawieszenia prawa ze względu na nierozwiązanie stosunku pracy. W dniu wejścia w życie art. 25 ust. 1 ustawy

o emeryturach i rentach z FUS ryzykiem emerytalnym było osiągnięcie wieku emerytalnego, a zatem wypłata emerytury przysługiwała bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Decyzja wydawana była tylko jeden raz i w ustawie nie przewidziano przepisu ustalającego tryb przeliczenia podstawy wymiaru emerytury w systemie zdefiniowanej składki”.

Powracając na grunt niniejszej sprawy, Sąd orzekający uznał, iż skoro prawo do emerytury S. P. nabył z dniem 1 marca 2014 r., to po pierwsze na ten właśnie dzień ustalona winna być wysokość należnego mu świadczenia. Po drugie podstawę obliczenia należnej emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji:

1) kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r. (tekst jedn.: kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2012 r.);

2) kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art. 25a ust. 1 pkt 1 ustawy, obejmująca

- stan konta po pierwszym kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca kwietnia tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2013 r.;

- stan konta po drugim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowana do końca lipca tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2013 r. i

- stan konta po trzecim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca października tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacyjnym za trzeci kwartał 2013 r.

3) nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu trzeciego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 1 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, gdyż ta kończy się wraz

z trzecim kwartałem 2013 r., a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną, która nastąpi dopiero w dniu 1 czerwca 2014 r.

S. P. stosunek pracy rozwiązał z dniem 31 maja 2015 r. A zatem okres dalszej pracy ubezpieczonego po przyznaniu mu prawa do emerytury do rozwiązania stosunku pracy podlega z kolei uwzględnieniu w oparciu o przepis art. 108 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję, orzekając jak w sentencji.

Z rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego w całości nie zgodził się organ rentowy. Wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego – przepisów art. 25, 25a, 173 ust. 4, 5 i 5a oraz art. 185 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U z 2015 r. poz. 748) polegające na niewłaściwym zastosowaniu powyższych przepisów poprzez błędne uznanie, iż organ rentowy niewłaściwie dokonał waloryzacji rocznej składek i kapitału początkowego, co skutkowało obniżeniem wysokości świadczenia.

Wskazując na powyższe, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, że decyzją z dnia 3 czerwca 2014 r. organ rentowy przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od 1 marca 2014 r. i zawiesił jej wypłatę z powodu kontynuowania przez wnioskodawcę zatrudnienia. Decyzja ta miała charakter zaliczkowy, ubezpieczony został poinformowany, że wysokość emerytury zostanie ustalona w ostatecznej kwocie z chwilą podjęcia wypłaty, tj. po rozwiązaniu stosunku pracy i zgłoszeniu stosownego wniosku. Po ustaniu zatrudnienia i złożeniu wniosku o podjęcie wypłaty emerytury od 1 czerwca 2015 r. podjęto jej wypłatę.

Dalej skarżący wskazał, że zgodnie z art. 25 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego. W myśl art. 26 ustawy, emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183.

Apelujący zwrócił uwagę, że wypłata emerytury podjęta została w czerwcu 2014 r., dlatego kwota składek poddana ostatniej rocznej waloryzacji nie podlega żadnej waloryzacji kwartalnej. Waloryzacja kapitału początkowego dokonywana jest od 1 czerwca 2000 r. za rok 1999 według odrębnego wskaźnika waloryzacji kapitału początkowego

wynoszącego 115 %. Kolejne waloryzacje kapitału za rok 2000 i lata kolejne przeprowadzane są według wskaźników ogłaszanych dla składek na ubezpieczenie.

Ubezpieczony nie ustosunkował się do treści apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się nieuzasadniona. Sąd I instancji prawidłowo ustalił stan faktyczny, w sprawie powołał właściwe przepisy prawa i dokonał prawidłowej ich wykładni. Sąd Apelacyjny ustalenia te i wyrażony pogląd prawny akceptuje i przyjmuje za własne.

W niniejszej sprawie kwestią sporną była ocena, czy organ rentowy w zaskarżonej decyzji dokonał w sposób prawidłowy waloryzacji emerytury przysługującej S. P. od dnia 1 marca 2014 r.

W odpowiedzi na zarzuty naruszenia prawa materialnego, mając na uwadze treść art. 25 ust. 3 i 4 oraz art. 25a ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 887; dalej jako „ustawa emerytalna”), w pierwszej kolejności przypomnieć należy, że na mocy zaskarżonej decyzji z dnia 26 czerwca 2015 r. nastąpiło podjęcie wypłaty emerytury S. P. z uwagi na zakończenie zatrudnienia. Nie była to zatem decyzja przyznająca prawo do świadczenia, lecz decyzja o ustaleniu wysokości i podjęciu wypłaty emerytury. W sprawie bowiem nie budzi żadnych wątpliwości fakt, że ubezpieczonemu przyznano prawo do emerytury od 1 marca 2014 r. na mocy decyzji z dnia 3 czerwca 2014 r. oraz dokonano jej obliczenia, zaś od 1 czerwca 2015 r. nastąpiło tylko podjęcie jej wypłaty. Podobny pogląd wyraził Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 21 września 2016 r., III AUa 1985/15 (Legalis nr 1522764). W orzeczeniu tym wskazano, że wysokość podstawy emerytury w systemie zdefiniowanej składki może być ustalana tylko raz i nie powinna ulec obniżeniu. W związku z tym Zakład Ubezpieczeń Społecznych zobligowany jest do podjęcia jej wypłaty, nie zaś do wydania decyzji niejako od nowa przyznającej wnioskodawcy emeryturę i od nowa wyliczającej świadczenie. Podobnie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 23 marca 2016 r., III AUa 430/14 (Legalis nr 1472422), zauważając, że ani art. 173 ani też art. 25 i 25a ustawy emerytalnej nie zawierają podstaw do ponownego wyliczenia emerytury ze zmienioną metodą waloryzacji dającą obniżenie świadczenia. Kwotę emerytury w systemie zdefiniowanej składki ustala się tylko raz albo w dniu nabycia prawa albo w dniu realizacji ryzyka (obecnie rozwiązania stosunku pracy). Tak ustalona emerytura może być już tylko powiększona jedynie w przypadku dalszego opłacania składek.

Dlatego też prawidłowo Sąd I instancji przyjął – powołując się na treść uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2015 r., III UZP 12/15 – iż wysokość świadczenia należnego ubezpieczonemu winna zostać ustalona na dzień 1 marca 2014 r. (miesiąc w pierwszym kwartale 2014 r.), tj. na dzień nabycia prawa do emerytury, nie zaś na dzień podjęcia wypłaty emerytury, a więc 1 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny podziela powyższe stanowisko, przy czym podkreśla, że oczywistym jest, iż ubezpieczony, który w celu wypłaty świadczenia musi jedynie rozwiązać stosunek pracy, nie może być poszkodowany przez to, że po ustaleniu wysokości emerytury dalej pracował i były za niego odprowadzane składki. Wydaje się, nielogicznym postawienie takiej osoby w sytuacji gorszej niż gdyby zdecydowała się ona przejść na emeryturę w pierwszym możliwym terminie. Należy pamiętać, że ratio legis ustawy emerytalnej promuje jak najdłuższą aktywność zawodową osób, które w zaufaniu do państwa kontynuują ją z przeświadczeniem, że nabyte i wyliczone świadczenie emerytalne (zawieszane z uwagi na dalsze pozostawanie w zatrudnieniu) nie ulegnie zmniejszeniu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zatem, w spornej decyzji z dnia 26 czerwca 2015 r. bezpodstawnie zaniżono świadczenie przysługujące S. P..

Podkreślenia wymaga, że emerytura przewidziana w art. 24 ustawy emerytalnej osadzona została w systemie zdefiniowanej składki, co oznacza, że wysokość świadczenia zależy od sumy zaewidencjonowanych składek na indywidualnym koncie ubezpieczonego,

z uwzględnieniem ich waloryzacji, jak i zwaloryzowanego kapitału początkowego (art. 25 i 26 tej ustawy), a suma ta dzielona jest przez średnie dalsze trwanie życia, o którym mowa w art. 173 ust. 2, ustalone dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę osoby, dla której obliczana jest emerytura.

Zgodnie z treścią art. 173 ust. 1 i 3 ustawy, kapitał początkowy ustala się na dzień wejścia w życie tej ustawy, tj. na 1 stycznia 1999 r. Kapitał początkowy stanowi odtworzenie składek na ubezpieczenia sprzed wejścia w życie ustawy o emeryturach

i rentach z FUS, tj. przed wprowadzeniem ustawowego obowiązku ewidencjonowania przez ZUS indywidualnych składek każdej osoby podlegającej ubezpieczeniu społecznemu. Kapitał ten ewidencjonowany jest na koncie ubezpieczonego i corocznie waloryzowany, poczynając od 1 czerwca 2000 r., a następnie każdego 1 czerwca kolejnego roku, według reguł przewidzianych dla waloryzacji składek, a więc przez zastosowanie wskaźników waloryzacji. Natomiast waloryzacja składek, zgodnie z treścią art. 25 ust. 5 ustawy emerytalnej, polega na pomnożeniu zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składek przez wskaźnik waloryzacji, o którym mowa w ust. 6-10. Składki zgromadzone na indywidualnych kontach ubezpieczonych w pierwszym rzędzie poddawane są waloryzacji rocznej, dokonywanej od 1 czerwca każdego roku, poczynając od waloryzacji w 2000 r., natomiast waloryzacja kwartalna, uregulowana w art. 25a ustawy emerytalnej, jest dopełnieniem mechanizmu waloryzacji rocznej. Waloryzacja kwartalna adresowana jest przede wszystkim do tej grupy ubezpieczonych, dla których pozostanie tylko przy ostatniej waloryzacji rocznej skutkowałoby nieobjęciem waloryzacją składek za określone okresy (podzielone na kwartały), co powodowałoby, że ci ubezpieczeni byłiby w sytuacji mniej korzystnej od osób przechodzących na emeryturę bezpośrednio po waloryzacji rocznej. Ustawodawca dodatkowo wprowadził waloryzację kwartalną, która oczywiście nie zastępuje i nie eliminuje waloryzacji rocznej, będącej zasadą.

Mechanizm waloryzacji rocznej polega na tym, że w czerwcu danego roku waloryzuje się składki należne do końca poprzedniego roku kalendarzowego, podlegające zaewidencjonowaniu na koncie ubezpieczonego do dnia 31 stycznia następnego roku (art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – tekst jedn.: Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.), będącego rokiem waloryzacji. Wskaźnik waloryzacji rocznej za poprzedni rok ogłaszany jest do dnia 25 maja kolejnego roku i tym wskaźnikiem dokonuje się waloryzacji w czerwcu. Reasumując, waloryzacja roczna sprowadza się do podwyższenia – wskutek zastosowania wskaźnika waloryzacji rocznej – kwoty składek należnych na koniec poprzedniego roku, a zaewidencjonowanych na koncie do 31 stycznia roku waloryzacji. Natomiast składki należne za okres po 31 grudnia, które nie są objęte waloryzacją roczną, podlegają waloryzacji kwartalnej zgodnie z treścią art. 25a ustawy emerytalnej. W trybie przepisu art. 25a waloryzowana jest kwota składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego na ostatni dzień pierwszego miesiąca kwartału, za który przeprowadzana jest waloryzacja, powiększona o kwoty uzyskane w wyniku poprzednich waloryzacji kwartalnych. Podobnie, jak w przypadku waloryzacji rocznych, także i w tym przypadku mechanizm waloryzacji ma narastający charakter i oznacza dodawanie kwoty wynikającej z poprzedniej waloryzacji i kwoty składek za dany kwartał oraz podwyższenie tak uzyskanej sumy wskaźnikiem waloryzacji. Sam wskaźnik waloryzacji jest wynikiem algorytmu podobnego do stosowanego przy waloryzacji rocznej, z tą różnicą, że chodzi o stosunek cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w kwartale, za który przeprowadzana jest waloryzacja do poprzedniego kwartału, powiększony o wzrost realny sumy przypisu składek na ubezpieczenie emerytalne w kwartale, za który przeprowadzana jest waloryzacja w stosunku do kwartału poprzedniego. Zastosowanie powyższych zasad oznacza, że podstawę obliczenia emerytury będzie stanowić suma składek po ostatniej waloryzacji rocznej powiększona o poddane waloryzacji kwartalnej składki należne za dalszy okres do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc początkujący wypłatę.

Stosowanie mechanizmu waloryzacji kwartalnej wzbudzało kontrowersje zarówno w praktyce organów rentowych, jak i w orzecznictwie. Przykładem zaistniałych rozbieżności było wystąpienie w 2015 r. przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku (III AUa 8/15) i Sąd Apelacyjny w Łodzi (III AUa 430/14) do Sądu Najwyższego w trybie art. 390 k.p.c. z pytaniem prawnym budzącym poważne wątpliwości na gruncie art. 25a ustawy emerytalnej. Wprawdzie nie doszło do podjęcia uchwał z przyczyn wskazanych przez Sąd Najwyższy, jednak w motywach postanowień z dnia 6 października 2015 r., III UZP 9/15 (Legalis nr 1336504) oraz z dnia 3 listopada 2015 r., III UZP 12/15 (Legalis

nr 1349157) Sąd ten szczegółowo wyłożył, jak stosować mechanizm waloryzacji rocznej i kwartalnej do emerytur kapitałowych obliczanych w poszczególnych okresach obrachunkowych. Sąd Apelacyjny podziela wykładnię dokonaną w powyższych orzeczeniach Sądu Najwyższego.

I tak w uzasadnieniu postanowienia z dnia 6 października 2015 r. Sąd Najwyższy zilustrował właściwy model waloryzacji na przykładzie wniosków o emeryturę złożonych w 2014 r., co przystaje do okoliczności przedmiotowej sprawy i usprawiedliwia przytoczenie rozważań.

Sąd Najwyższy wskazał, że jeśli wysokość emerytury ustalana jest w okresie od stycznia do maja tego roku – jak miało to miejsce w niniejszej sprawie – wówczas ostatnią waloryzacją roczną jest waloryzacja przeprowadzona w dniu 1 czerwca 2013 r., dotycząca składek wpłaconych do końca 2012 r. i zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do dnia 31 stycznia 2013 r. Waloryzacji kwartalnej podlegają zatem kwoty składek należnych poczynając od dnia 1 stycznia 2013 r., które nie będą poddane kolejnej rocznej waloryzacji, skoro ta nastąpi dopiero w dniu 1 czerwca 2014 r.

Na podstawie obliczenia emerytury przyznanej w pierwszym kwartale 2014 r. składa się zatem – obok zwaloryzowanego kapitału początkowego – suma:

- kwoty składek ustalonej po ostatniej rocznej waloryzacji przeprowadzonej 1 czerwca 2013 r. (tj. kwoty zwaloryzowanych składek należnych do końca 2012 roku);
- kwoty składek należnych za 2013 r. poddanych waloryzacji kwartalnej w myśl art. 25a ust. 1 pkt 1 ustawy, obejmująca:
 - stan konta po pierwszym kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca kwietnia tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za pierwszy kwartał 2013 r.;
 - stan konta po drugim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowana do końca lipca tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacji za drugi kwartał 2013 r.;
 - stan konta po trzecim kwartale 2013 r. (kwota składek zaewidencjonowanych do końca października tego roku) zwaloryzowany wskaźnikiem waloryzacyjnym za trzeci kwartał 2013 r.;
- nominalnej kwoty składek należnych za okres po zakończeniu trzeciego kwartału 2013 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc wypłaty emerytury, które w świetle art. 25a ust. 1 pkt 1 ustawy nie podlegają waloryzacji kwartalnej, gdyż ta kończy się wraz z trzecim kwartałem 2013 r., a jednocześnie nie zostaną objęte kolejną waloryzacją roczną, która nastąpi dopiero w dniu 1 czerwca 2014 r.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że prawidłowe jest stanowisko Sądu Okręgowego, który uznał, iż podstawę obliczenia należnej ubezpieczonemu emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji:

- rocznej, dotyczącej składek należnych do 31 grudnia 2012 r., zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do 31 stycznia 2013 r., przeprowadzonej w czerwcu 2013 r.,
- kwartalnych, dotyczących składek należnych za I, II i III kwartał 2013 r., zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego odpowiednio: do 30 kwietnia 2013 r., 31 lipca 2013 r. oraz 31 października 2013 r.,
- oraz nominalna kwota zaewidencjonowanych składek za okres od 1 października 2013 r. do lutego 2014 r.,

natomiast okres dalszej pracy ubezpieczonego, po przyznaniu prawa do emerytury do rozwiązania stosunku pracy podlega uwzględnieniu w oparciu o przepis art. 108 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (ubezpieczony pozostawał w stosunku pracy do dnia 31 maja 2015 r.).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację organu rentowego oddalił w całości.

SSA Romana Mrotek SSA Anna Polak SSO del. Barbara Konieczna